

... A LES FONTETES

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de la serra
de mariola

butlletí trimestral del parc natural de la serra de mariola
núm. 1, hivern 2018

El Montcabrer [foto: M. Vives]

SUMARI

02

EDITORIAL

«... a les fontetes»

07

GESTIÓ DE L'ÚS PÚBLIC

Regulació de l'accés motoritzat a
la capçalera del riu Vinalopó

03

OPINIÓ: XAVIER ANDUIX

El Parc Natural de la Serra de
Mariola, un dels més emblemàtics
del territori valencià

08

COMUNICACIÓ, DIVULGACIÓ...

Activitats de promoció, interpre-
tació, educació i sensibilització

05

MANTENIMENT I CONSERVACIÓ

Actuacions de millora ambiental a
l'assegador de la Font Freda

Tractaments de la vegetació,
eliminació de riscos i
manteniment d'equipaments

10

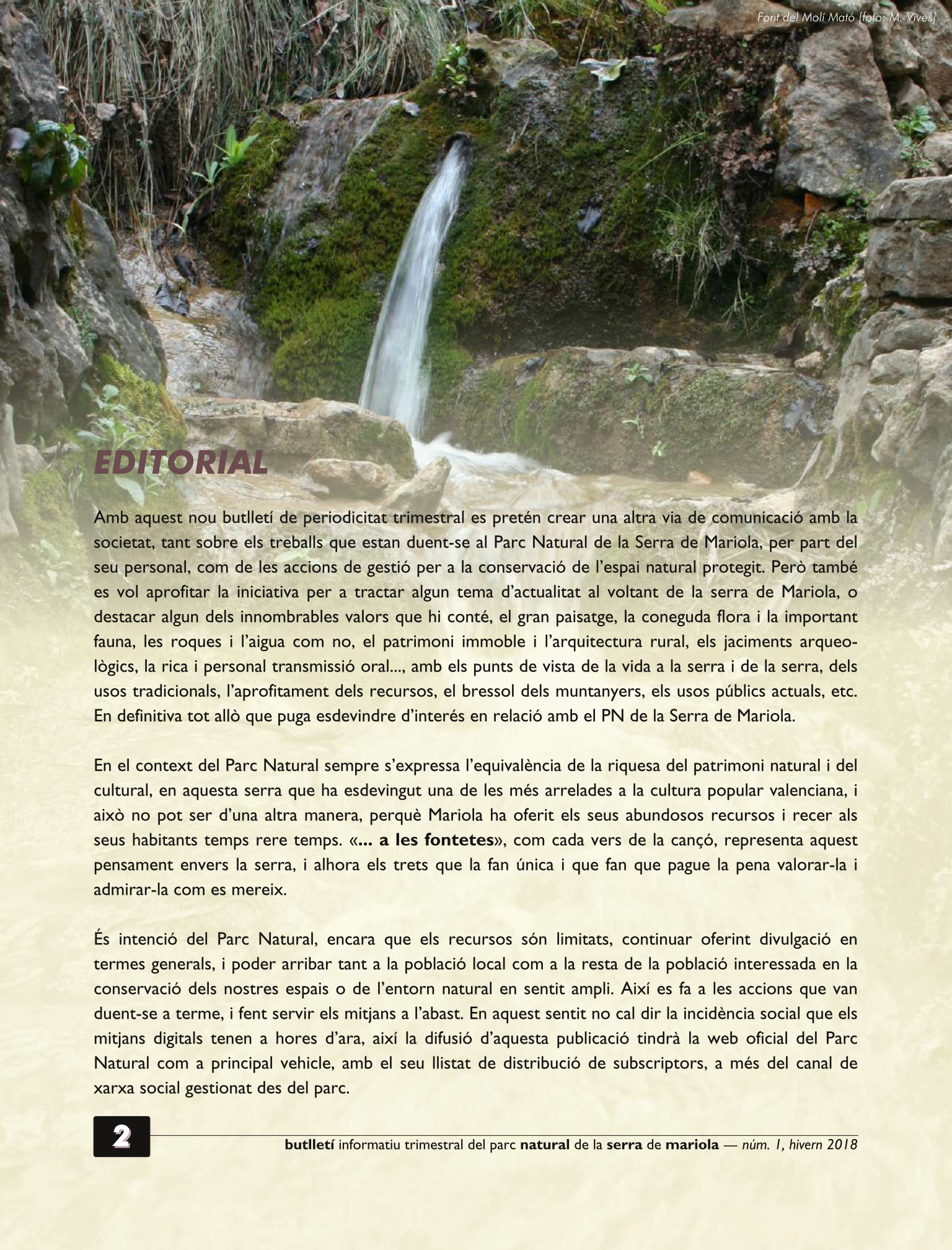
PER CONÉIXER, PER CONSERVAR...

Les oronetes

12

QUÈ HA PASSAT?

Uns llamps...

A photograph of a small waterfall cascading over mossy rocks in a forest. The water is white and frothy as it falls. The surrounding rocks are covered in green moss and some small plants. The background is a dense forest with trees and foliage.

EDITORIAL

Amb aquest nou butlletí de periodicitat trimestral es pretén crear una altra via de comunicació amb la societat, tant sobre els treballs que estan duent-se al Parc Natural de la Serra de Mariola, per part del seu personal, com de les accions de gestió per a la conservació de l'espai natural protegit. Però també es vol aprofitar la iniciativa per a tractar algun tema d'actualitat al voltant de la serra de Mariola, o destacar algun dels innombrables valors que hi conté, el gran paisatge, la coneguda flora i la important fauna, les roques i l'aigua com no, el patrimoni immoble i l'arquitectura rural, els jaciments arqueològics, la rica i personal transmissió oral..., amb els punts de vista de la vida a la serra i de la serra, dels usos tradicionals, l'aprofitament dels recursos, el bressol dels muntanyers, els usos públics actuals, etc. En definitiva tot allò que puga esdevindre d'interés en relació amb el PN de la Serra de Mariola.

En el context del Parc Natural sempre s'expressa l'equivalència de la riquesa del patrimoni natural i del cultural, en aquesta serra que ha esdevingut una de les més arrelades a la cultura popular valenciana, i això no pot ser d'una altra manera, perquè Mariola ha oferit els seus abundosos recursos i recer als seus habitants temps rere temps. «... a les fontetes», com cada vers de la cançó, representa aquest pensament envers la serra, i alhora els trets que la fan única i que fan que pague la pena valorar-la i admirar-la com es mereix.

És intenció del Parc Natural, encara que els recursos són limitats, continuar oferint divulgació en termes generals, i poder arribar tant a la població local com a la resta de la població interessada en la conservació dels nostres espais o de l'entorn natural en sentit ampli. Així es fa a les accions que van duent-se a terme, i fent servir els mitjans a l'abast. En aquest sentit no cal dir la incidència social que els mitjans digitals tenen a hores d'ara, així la difusió d'aquesta publicació tindrà la web oficial del Parc Natural com a principal vehicle, amb el seu llistat de distribució de subscriptors, a més del canal de xarxa social gestionat des del parc.

El Parc Natural de la Serra de Mariola, un dels més emblemàtics del territori valencià

La serra de Mariola, declarada parc natural al gener de 2002, és una de les muntanyes valencianes més estimades, tant per la gent de la zona com pels qui la visiten any rere any. Aquest espai protegit abasta quasi 17.000 hectàrees del que coneixem com a *paisatge en mosaic*, és a dir, una rica combinació de masos, de bancals, de boscos i de riberes.

Envoltant el parc, trobem els 7 pobles del Comtat, l'Alcoià i la Vall d'Albaida què tenen terrenys i un fort arrelament històric vinculat a la muntanya. Cocentaina, Muro, Agres, Alfafara, Bocairent, Banyeres de Mariola i Alcoi sempre han sabut aprofitar els diferents recursos que la natura els ha posat a l'abast.

Mariola, coneguda com *la serra de les fonts*, o *tota a floretes*, ha sigut la llar de l'ocupació humana, i fins i tot neandertal, des de fa milers d'anys. En ella també s'han establert riques cultures com la ibèrica, els romans, visigots, musulmans i cristians. La situació estratègica, amb relativa proximitat a la mar Mediterrània, ha propiciat intercanvis culturals i econòmics amb altres territoris veïns.

El patrimoni arqueològic i històric és un dels valors més notables dins del parc natural. Destacaríem les restes prehistòriques, poblats ibèrics, masos, pous de neu, molins, forns de calç, etc. La seua conservació i posada en valor és un objectiu prioritari, destinant recursos econòmics i humans per tal de preservar-ho per a futures generacions.

Altres aspectes a destacar de la serra de Mariola és el seu paisatge. El cim més alt, el Montcabrer, amb els 1390 msnm és un punt des d'on es pot guaitar un vast horitzó, cap a qualsevol dels quatre punts cardinals. És per açò que l'excursionisme té en aquesta serra una llarga tradició, sent coneguda arreu del territori per les nombroses i variades rutes que s'hi poden fer.

La varietat d'ecosistemes en aquest espai natural possibilita una riquesa botànica i faunística de primer ordre. Plantes endèmiques, rapinyaires, amfibis i mamífers en perill d'extinció troben en Mariola l'hàbitat adient per tal de sobreviure en un territori que els humans hem anat modelant al llarg de la història. Cada racó de la serra té unes

condicions tan particulars que el fan diferent del seu voltant. Barrancs, penyes, solanes, obagues, marges i bancals esquitxen el paisatge.

Però a Mariola també hi ha molts perills. L'abandonament dels masos, els incendis i les urbanitzacions il·legals, entre d'altres, varen fer necessària la declaració d'espai natural. Sobretot tenint en compte els seus valors naturals i patrimonials així com la fragilitat de la seua conservació. Han passat ja més d'una quinzena d'anys i ja comencem a tindre una perspectiva temporal i el convenciment que ha pagat la pena.

Al llarg d'aquest temps, s'han aplicat polítiques de conservació i posada en valor del ric patrimoni que Mariola acull. A la Junta Rectora del parc natural, que ara presidisc, les diferents conselleries, diputacions, confederació, ajuntaments, entitats i particulars hem anat en la mateixa direcció, procurant tindre una visió de conjunt i esforçant-nos en millorar el nostre entorn.

Al meu entendre, és imprescindible la màxima coordinació entre les diferents administracions, comptant amb la participació i col·laboració de les entitats vinculades en la conservació i la gestió del parc. Sense deixar de banda a la gent que vivim als pobles que en formem part de Mariola. Hem d'aprofitar la *marca d'espai natural* i la seua potencialitat turística i econòmica, sempre tenint en compte la sostenibilitat i regulació dels usos de la serra.

Us convida a que participeu activament d'aquest entorn privilegiat. Què sigueu vigilants en la conservació i millora dels ecosistemes i del patrimoni. Què reclameu una gestió responsable que faça possible un retorn en forma de recursos i llocs de treball dignes per a la gent de la zona. S'ha fet i s'està fent molt (podeu consultar-ho al web del parc <http://www.parquesnaturales.gva.es/web/pn-serra-de-mariola/seguimiento-y-gestion>) però hem d'exigir-nos més.

Per a la gent dels pobles que envoltem la Mariola -i fins i tot- per a molts visitants, la relació amb la muntanya és un vincle més que geogràfic, es podria dir que sentimental. Si ens estimem la serra i la tenim com a nostra, segur que la conservarem com es mereix.

Xavier Anduix Alcaraz
President de la Junta Rectora

TREBALLS DE MANTENIMENT I CONSERVACIÓ DESTACATS

Actuacions de millora ambiental a l'entorn de l'assegador de la Font Freda

A proposta de l'agent mediambiental de Bocairent, l'equip de manteniment i conservació del Parc Natural ha portat a terme un conjunt d'actuacions destinades a la millora ambiental, en termes generals, del paratge de la font Freda, coincidint amb l'assegador del mateix nom. Aquestes actuacions es poden resumir en dues línies d'actuació, una amb l'objectiu de minvar el risc de propagació d'incendi forestal mitjançant la realització de desbrossaments selectius, una segona, que ha sigut la de major protagonisme en aquesta ocasió, concebuda com un tractament de la vegetació destinat a fomentar el desenvolupament i la regeneració de les espècies arbòries frondoses. Cal recordar que anys arrere es van realitzar algunes plantacions d'espècies arbòries diferents del pi blanc, precisament amb aquesta intenció, i que aquestes plantacions ja han donat els seus fruits, per la qual cosa ara era el moment de continuar aquesta línia, amb la substitució de pins per altres espècies mitjançant aclarides puntuals per a desfogar el creixement de carrasques (*Quercus rotundifolia*) i fleixos de flor (*Fraxinus ornus*) principalment i com a reforç d'aquesta línia s'ha realitzat una nova plantació a la zona de menor cobertura vegetal amb fleixos, carrasques, i algun galer i llidoner.

TREBALLS DE MANTENIMENT I CONSERVACIÓ DESTACATS

Tractaments de la vegetació per a l'eliminació de riscos i manteniment dels equipaments d'ús públic

[fotos: Parc Natural]

Al llarg de l'any l'equip de manteniment i conservació del Parc Natural porta a terme diferents actuacions en concepte de manteniment de les àrees i els equipaments destinats a l'ús públic, però durant aquest primer trimestre, aquest tipus de treballs es van haver d'intensificar principalment a les rutes del Parc Natural, com a la ruta groga (<http://www.parquesnaturales.gva.es/cal/web/pn-serra-de-mariola/ruta-amarilla-miradores-de-solana>) entre el Preventori i l'ermita i creu de Sant Cristòfol, i també a algunes pistes forestals de primer ordre, tot a causa del trencament de branques i cops, i en general per l'acumulació de restes vegetals derivada dels **danys produïts per les nevades**.

Cal recordar que des de principis d'any, la *unitat de gestió Mariola-Font Roja* (formada per aquests dos parcs naturals i els paisatges protegits del Serpis i de la Solana del Benicadell, i de Serra del Maigmo i Serra del Sit) disposa d'una **biotrituradora** pròpia, necessària per a l'estellat de les restes i la incorporació *in situ* de la matèria orgànica al terra novament.

GESTIÓ DE L'ÚS PÚBLIC

Regulació de l'accés motoritzat a la capçalera del riu Vinalopó

Aquesta segueix sent una de les regulacions en què més insistència s'ha fet per la problemàtica ja sobradament coneguda del cas de la capçalera del Vinalopó, un paratge sotmés a una elevada pressió, i des d'anys enrere s'ha vist com se sobrepassa la capacitat de càrrega de vehicles que es puga considerar assumible des del punt de vista de l'ús del territori, la conservació i la seguretat davant de riscos, a més cal complir amb la normativa sectorial i específica d'aplicació. En aquest sentit, amb la intenció de millorar els mecanismes o corregir les dificultats per a aquesta regulació, s'ha procedit a la instal·lació de nous tancaments amb la consegüent senyalització homologada. Aquesta acció ha dut aparellada les oportunes gestions formals des de la Conselleria amb titulars i amb mitjans de vigilància, tot aquest procés en col·laboració i coordinació amb l'Ajuntament de Bocairent. En termes generals es fa un important esforç des del Parc Natural en concepte de divulgació, ja que de vegades la informació apareguda en diferents mitjans i sobretot a través d'Internet, pot resultar inadequada, la qual cosa pot afectar tant a la satisfacció dels visitants com a l'adequada gestió de l'espai natural, per a la qual cosa es considera fonamental la col·laboració responsable de tots.

GENERALITAT VALENCIANA **Parc natural de la serra de mariola**

Dia de l'Arbre 2018
Dia del Árbol 2018

Planta el teu arbre en família al barranc d'Ull de Canals

Planta tu árbol en familia en el Barranc d'Ull de Canals

parquesnaturales.gva.es
@GVAparcs
GVAParcsNaturals

Data / Fecha: 10 febrer / febrero 2018

Celebrem el Dia de l'Arbre a la Serra de Mariola amb una plantació en família a una zona cremada fa uns deu anys.
Hora i punt de trobada: 10:30 h, Centre d'Informació del Parc Natural de la Serra de Mariola.

Celebramos el Día del Árbol en la Serra de Mariola con una plantación en familia en una zona quemada hace unos diez años.
Hora y punto de encuentro: 10:30 h, Centro d'informació del PN de la Serra de Mariola.

Places limitades / Inscripció a:
Plazas limitadas / Inscripción en:

serra_mariola@gva.es
965 566 383

GENERALITAT VALENCIANA **Parc natural de la serra de mariola** **Parc natural de la Font Roja**

paisatges protegits del Serpis i de la Solana del Benicadell

Conseix l'Albufera de Gaianes
Conoce L'Albufera de Gaianes

parquesnaturales.gva.es
@GVAparcs
GVAParcsNaturals

Data / Fecha: 24 febrer / febrero 2018

Us convidem a una jornada per conèixer millor aquest paratge, les seues característiques i els seus habitants.
Hora d'inici: 9:30 h.
Punt de trobada: Gaianes (entrada al poble, parada del bus).

Os invitamos a una jornada para conocer mejor este paraje, sus características y sus habitantes.
Hora de inicio: 9:30 h.
Punto de encuentro: Gaianes (entrada al pueblo, parada del bus).

Places limitades / Inscripció a:
Plazas limitadas / Inscripción en:

serra_mariola@gva.es
679 195 215

Col·laboradors / Colaboradores:

GENERALITAT VALENCIANA **Parc natural de la serra de mariola**

Solucions per a l'aigua basades en la natura
Soluciones para el agua basadas en la naturaleza

RUTA EN FAMILIA PER LA CAPÇALERA DEL RIU VINALOPÓ

Data / Fecha: 17 març / marzo 2018

Visita guiada per la ruta blava del PN "camí d'aigües" a la font de la Coveta (naixement del Vinalopó).
Hora i lloc d'inici: 9:30 h, Centre d'Informació del PN de la Serra de Mariola (mas d'Ull de Canals, CV-793 km 17).

Visita guiada por la ruta azul del PN "camino de aguas" a la font de la Coveta (nacimiento del Vinalopó).
Hora y lugar de inicio: 9:30 h, Centro d'informació del PN de la Serra de Mariola (Mas d'Ull de Canals, CV-793 km 17).

Objectius de desenvolupament sostenible:
Objetivos de desarrollo sostenible

15 Aigua
12 Energia
15 Vida subaquàtica

Places limitades. Inscripció a:
Plazas limitadas. Inscripción en:

serra_mariola@gva.es
965 566 383

22-Abril DIA MUNDIAL DE L'AIGUA

parquesnaturales.gva.es
@GVAparcs
GVAParcsNaturals

Parc Natural de la Serra de Mariola

COMUNICACIÓ, DIVULGACIÓ...

Activitats de promoció, interpretació del patrimoni, i educació i sensibilització

Aquest programa inclou la realització d'activitats obertes al públic en general amb els objectius de donar a conèixer i valorar el patrimoni natural i cultural de l'espai natural protegit, divulgar les actuacions de gestió per a la conservació portades a terme, especialment entre la població local, fomentar actituds respectuoses amb la conservació dels espais, i sensibilitzar sobre diferents problemàtiques relacionades amb l'entorn. Principalment aquestes activitats es programen dins de les campanyes de promoció i divulgació organitzades des de tota la xarxa de parcs naturals, amb la idea d'un calendari estructurat temàticament. Durant el primer trimestre de 2018 cal destacar, entre d'altres, alguns esdeveniments com aquests:

El Dia de l'Arbre és una cita anual que mai s'oblida. En aquesta ocasió es va commemorar amb una activitat que va voler ser un dia de convivència per a grups familiars principalment, i alhora intentar col·laborar en la regeneració d'una zona cremada feia una dècada al barranc d'Ull de Canals, encara que ja se sap que sempre en aquesta festa predomina el component social.

Com que el PN de la Serra de Mariola està coordinat pel que fa a la gestió, de manera conjunta amb el PN de la Font Roja i els paisatges protegits de la Solana del Benicadell

i del Serpis, i de Serra del Maigmo i Serra del Sit (el que s'ha vingut a nomenar unitat de gestió Mariola-Font Roja), s'ha volgut estendre aquestes activitats als paisatges protegits. Amb aquesta idea, la primera cita va ser a finals de febrer a l'Albufera de Gaianes, amb un gran èxit de participació. Ací es va voler donar a conèixer aquest paratge, que ja està convertint-se en emblemàtic en pocs anys, el seu paisatge, l'entorn territorial, l'origen i les característiques d'aquesta zona humida interior, i els seus habitants més cridaners, les aus.

El Dia Mundial de l'Aigua va tornar a tindre com a protagonista la capçalera del riu Vinalopó, també amb les famílies com a principal destinatari. La font de la Coveta és un dels paratges que més interès desperta entre els visitants del parc en general, i alhora existeix una problemàtica derivada de l'ús públic ben palesa, tal vegada per eixe motiu, des del parc es pretén incidir continuadament en la importància dels seus valors i en la necessitat de posar-hi en pràctica hàbits i usos responsables.

A finals de març li toca el torn a Mariola amb el projecte de la xarxa de parcs «Aliats amb el xiulet», que persegueix donar a conèixer alguns dels *aliats* que col·laboren amb el parc naturals. Des de Mariola s'ha volgut donar rellevància a les entitats que realitzen una gestió participada del territori, com és el cas de la Fundació Victoria Laporta a la finca del Buixcarró, la Fundació Llar de Mariola al mas d'Ull de Canals, o el Grup d'Amics de la Natura als terrenys del mas de Llopis.

PER CONÉIXER, PER CONSERVAR...

Les oronetes

Els nostres majors recordaran com pel mes de març alguns carrers dels pobles s'omplien sempre d'aus que parlotejaven sense parar amb el seu “uit uit” particular. Efectivament es tracta de les oronetes (*Hirundo rustica*), aquells ocells que volen tan baix fent piruetes que dóna la sensació que van a entropessar, però tan hàbils alhora que no ocorre mai. Aquestes aus ens anuncien que l'hivern està a punt de concloure i que donem pas a la primavera. En primer lloc arriben els mascles que escullen un niu on habitar. Ells s'encarreguen d'arreglar el fang que fan servir per a la construcció de sa casa. A més a més han de defensar-lo fins que arriben les femelles, a qui tracten de convèncer per formar una parella. Si tot ha anat bé tornaran al mateix niu de l'any anterior i amb la mateixa parella.

Hui en dia, si parem atenció, encara podem sentir el seu cant característic, però la cridadissa ensordidora d'abans ha desaparegut a molts llocs. Els pesticides, els nous edificis sense forats ni alers, la urbanització de carrers que impedeix la formació de fang, la destrucció de nius amb pollets o sense perquè embruten les façanes, entre

d'altres, fan que cada vegada tinguen més complicat nidificar entre nosaltres. Aquesta situació ha provocat la quasi desaparició d'aquesta au tan beneficiosa per a l'ésser humà, ja que s'alimenta exclusivament de mosquits, mosques i altres insectes voladors, controlant les seues poblacions i ajudant-nos així a passar millor l'estiu.

Cal estar alerta i fer tot el que estiga al nostre abast perquè continuen cantant al nostre entorn urbà. L'oroneta és un símbol de riquesa natural i de qualitat de vida, per tant allò que l'afecte ens afecta a tots, perquè un entorn sense oronetes és un lloc menys saludable per a les persones.

Per evitar que aquesta au desaparega per complet del nostre entorn s'han d'aplicar mesures entre tots, fàcils i sense quasi cost. Una d'elles és conservar els nius existents, o també col·locar-ne de nous a les nostres façanes on tinguen accés. Pel que fa a la molèstia de la brutícia dels excrements, s'ha de veure sempre la part positiva, ja que és un adob natural excel·lent per a les plantes. Tanmateix sempre es poden posar uns cartons baix dels nius perquè no embruten les façanes o els balcons.

El cas és que no vivim fora de la natura, ni tan sols en les ciutats, i qualsevol canvi en el nostre entorn pot tindre efectes dramàtics per als altres éssers vius amb qui convivim. I perquè si no prenem mesures, potser arribe el dia en què els versos de Bécquer deixen de ser una realitat.

QUÈ HA PASSAT?

Uns llamps...

El darrer cap de setmana de gener es van patir els efectes d'una imponent gota freda (DANA). Es va calcular l'arreglada de 100 l/m² de precipitació des de les 20 h fins abans de l'alba, que van vindre acompanyats de multitud de llamps. Alguns d'ells van afectar greument a totes les instal·lacions del Centre d'Informació del PN! (que va quedar totalment inoperatiu per un període de temps prou prolongat). I just després d'aquesta tempesta, va vindre la neu...

VULL PARTICIPAR

Vols posar-te en contacte amb nosaltres en relació a aquesta publicació? Pots fer-ho per mitjà d'aquesta adreça electrònica: serra_mariola@gva.es

Redacció:
equip tècnic del Parc Natural

Centre d'Informació del PN
Mas d'Ull de Canals, CV-795 km 17

Parc Natural de la Serra de Mariola
965566383, 679195215, fax 965567613
serra_mariola@gva.es
parquesnaturales.gva.es/mariola
www.facebook.com/pnserrademariola

